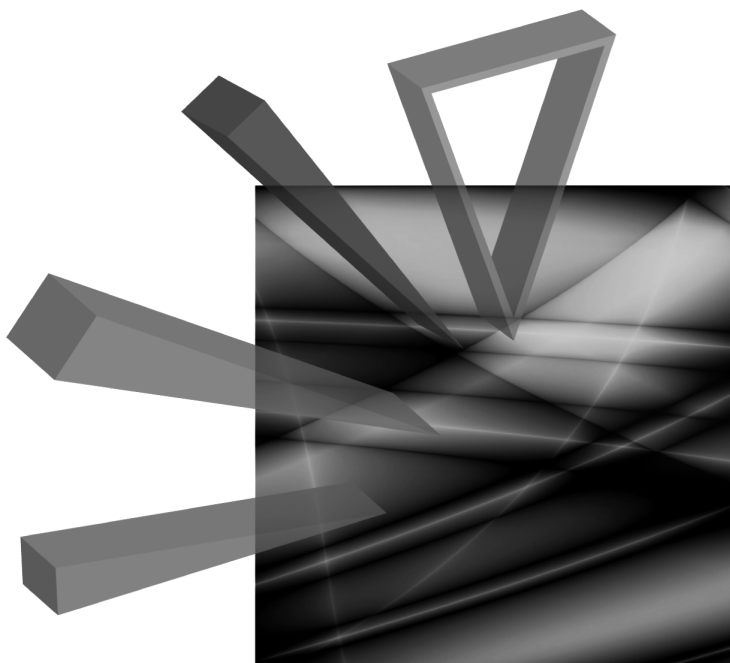

EKONOMIA ECONOMICS

5(17) • 2011

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2011

Redaktor Wydawnictwa: Barbara Majewska

Redakcja techniczna i korekta: Barbara Łopusiewicz

Łamanie: *Comp-rajt*

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna na stronie www.ibuk.pl

Streszczenia opublikowanych artykułów są dostępne w międzynarodowej bazie danych
The Central European Journal of Social Sciences and Humanities <http://cejsh.icm.edu.pl>
oraz w The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawnictwa

© Copyright Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2011

ISSN 2080-5977 (Ekonomia)

ISSN 1899-3192 (Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu)

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Nakład: 200 egz.

Spis treści

Wstęp	9
Bartosz Bartniczak , Szkodliwa dla środowiska pomoc publiczna – próba definicji i identyfikacji	11
Tomasz Bąk , Gospodarka odpadami w powiecie leżajskim na poziomie gospodarstwa domowego emigrantów	28
Stanisław Czaja, Agnieszka Becla , Spory wokół koncepcji nauki ekonomii zrównoważonego i trwałego rozwoju – ujęcie problemowo-dydaktyczne	35
Zbigniew Dokurno , Instytucjonalne uwarunkowania wartości kapitału naturalnego w procesie modernizacji gospodarki w kierunku zrównoważonego rozwoju	46
Mariola Drozda , Wybrane problemy logistyczne, prawne i społeczne zaprojektowania i wdrożenia regionalnego systemu gromadzenia i utylizacji elektronicznych odpadów niebezpiecznych	57
Dariusz Głuszczyk , Istota rozwoju regionalnego i jego determinanty	68
Marian Kachniarz , Bogactwo gmin – efekt gospodarności czy renty geograficznej?	81
Ewa Kastrau , Ewolucja przepisów dotyczących opłat za składowanie odpadów w polskim prawie ochrony środowiska	95
Grzegorz Kobylko, Małgorzata Sej-Kolasa , Informacyjne uwarunkowania sprawności procesów regulacji w makrosystemie	110
Rafał Krawczyk , Corporate governance i jego wpływ na wartość przedsiębiorstwa	122
Magdalena Malucha , Architektura europejskiego systemu handlu emisjami z polskiej perspektywy	138
Urszula Markowska-Przybyła , Kapitał społeczny – międzynarodowe doświadczenia w problemach pomiaru	154
Elżbieta Nawrocka , Rozwój turystyki i przestrzeń. Implikacje dla polityki turystycznej	171
Robert Pabierowski, Rafał M. Jakubowski, Paweł Kuśmierczyk , Teoremat Coase’a a alokacja praw własności do zasobów środowiska – eksperymentalne badanie wpływu efektów negocjacyjnych na osiągnięcie społecznego optimum	186
Zbigniew Piepiora , Katastrofy naturalne i przeciwdziałanie ich skutkom w Ameryce Centralnej	206
Arkadiusz Piwowar , Wybrane aspekty ekonomiczne i ekologiczne stosowania nawozów mineralnych w gospodarstwach rolnych	217
Adam Płachciak , Geneza idei rozwoju zrównoważonego	231

Zbigniew Przybyła , The history and present of the inter-cooperation network – the study of The New Hanseatic League and The Lusatian League	249
Andrzej Raszkowski , Atrakcyjność inwestycyjna regionów – wybrane zagadnienia	258
Paweł Skowron , Gospodarowanie odpadami opakowaniowymi w Polsce – stan i perspektywy	273
Renata Sosnowska-Noworól , Bezpieczeństwo i higiena pracy przy gospodarowaniu odpadami komunalnymi	290
Miłosz Stanisławski , Wybrane aspekty udziału największych przedsiębiorstw w wydatkach badawczo-rozwojowych	302
Joanna Szymańska , Ochrona przyrody w opinii mieszkańców województwa dolnośląskiego	330
Piotr Szymański , Model nadania ekonomicznej wartości obszarom cennym przyrodniczo	347
Dorota Teneta-Skwiercz , Charakterystyka planów zrównoważonego rozwoju na przykładzie grupy Sony i korporacji Unilever	367
Stanisław Urban , Problemy wykorzystania i ochrony ziemi w Polsce	379
Edward Wiszniowski , Rachunkowość finansowa a ekologia	391
Anetta Zielińska , Potencjalna użyteczność analizy kosztów i korzyści do oceny i wyceny obszarów przyrodniczo cennych	405

Summaries

Bartosz Bartniczak , Environmentally harmful state aid – an attempt to define and identify	27
Tomasz Bąk , Litter economy in Leżajsk district at the level of emigrants household	34
Stanisław Czaja, Agnieszka Becla , Disputes around the conception of sustainable and permanent development of economics science – the problem and didactic approach	45
Zbigniew Dokurno , Institutional determinants of the value of natural capital in the process of modernization of the economy towards sustainable development	56
Mariola Drozda , Selected logistic, legal and social problems of design and implementation of regional system of accumulation and utilization of electric dangerous waste	67
Dariusz Głuszczyk , The essence of regional development and its determinants	80
Marian Kachniarz , Communities wealth – the effect of thrift or geographical rent?	94

Ewa Kastrau , Evolution of regulations concerning warehousing charges of waste in the Polish environment protection law	109
Grzegorz Kobyłko, Małgorzata Sej-Kolasa , Information determinants of the efficiency of regulation processes in macrosystem	121
Rafał Krawczyk , Corporate governance and its impact on company value ..	137
Magdalena Malucha , Architecture of the European trade emission system from the Polish perspective	153
Urszula Markowska-Przybyła , Social capital – international experience in measurement problems	170
Elżbieta Nawrocka , The development of tourism and space. Implications for tourism policy	185
Robert Pabierowski, Rafał M. Jakubowski, Paweł Kuśmierczyk , Coase theorem and allocation of environmental property rights – experimental studies of the effect of bilateral negotiations on social optimum	200
Zbigniew Piepiora , Natural disasters and counteracting their effects in Central America	216
Arkadiusz Piwowar , Chosen economic and ecological aspects of mineral fertilizers usage in farms	230
Adam Plachciak , The origin of sustainable development idea	248
Zbigniew Przybyła , Historia i terażniejszość sieci międzynarodowej współpracy – studium przypadku nowej Hanzy i Związku Miast Łużyckich	257
Andrzej Raszkowski , Investment attractiveness of regions – selected problems	272
Paweł Skowron , Management of packing waste in Poland – state and perspective	289
Renata Sosnowska-Noworól , Occupational health and safety in municipal waste management	301
Miłosz Stanisławski , Chosen aspects of the biggest enterprises participation in research and development expenditure	326
Joanna Szymańska , Protection of nature in the opinion of Lower Silesia voivodeship population	346
Piotr Szymański , Model of attributing economic value to natural valuable areas	366
Dorota Teneta-Skwiercz , The description of sustainable development's plans based on the example of Sony Group and Unilever	378
Stanisław Urban , Problems of land utilization and protection in Poland	390
Edward Wiszniowski , Financial accounting and ecology	404
Anetta Zielińska , Potential usefulness of the cost-benefit analysis for the assessment and evaluation of natural valuable areas	416

Andrzej Raszkowski

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

ATRAKCYJNOŚĆ INWESTYCYJNA REGIONÓW – WYBRANE ZAGADNIENIA

Streszczenie: W artykule poruszone zostały wybrane zagadnienia odnoszące się do atrakcyjności inwestycyjnej regionów. Na wstępie przedstawiono teoretyczne aspekty uwarunkowania atrakcyjności inwestycyjnej. W dalsze części scharakteryzowano raport Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową we fragmencie dotyczącym atrakcyjności inwestycyjnej województw oraz raporty udostępnione przez Polską Agencję Informacji i Inwestycji Zagranicznych. Przedstawione zostały również przykładowe zestawienia determinantów atrakcyjności inwestycyjnej regionów, w tym z punktu widzenia inwestora zagranicznego. Bazowe zestawienie determinantów zaprezentowano w podziale na sześć grup tematycznych czynników: gospodarcze, społeczno-kulturowe, polityczne i jakości administracji, technologiczno-innowacyjne, naturalne, wizerunkowe.

Słowa kluczowe: region, atrakcyjność inwestycyjna, determinanty atrakcyjności inwestycyjnej.

1. Wstęp

W kontekście rozwoju społeczno-gospodarczego współczesnych regionów zagadnienia związane z ich atrakcyjnością inwestycyjną są ważnym elementem, brany pod uwagę przy tworzeniu długofalowych strategii rozwoju terytorialnego. Działania mające na celu podnoszenie atrakcyjności inwestycyjnej powinny być traktowane kompleksowo i sukcesywnie wdrażane, monitorowane. Szczególną uwagę należy poświęcić inwestorom krajowym i zagranicznym posiadającym środki finansowe i wyrażającym zainteresowanie poniesieniem nakładów inwestycyjnych w danym obszarze. Biernie rozpowszechnianie samych informacji o regionie może okazać się niewystarczającym działaniem w procesie pozyskiwania inwestycji. Jednym z podstawowych kroków wydaje się przygotowanie kompleksowej oferty inwestycyjnej, obejmującej wszystkie istotne z punktu widzenia inwestorów elementy przemawiające za konkurencyjnym charakterem jednostki terytorialnej. W niektórych przypadkach, co należy uznać za krótkowzroczne podejście, odpowiedzialne instytucje regionalne nie przykładają należytych starań do długookresowego wspierania funkcjonowania inwestorów – cała energia wyczerpuje się po

samym pozyskaniu inwestycji. Stymulowanie i wspieranie już funkcjonujących podmiotów powinno być istotnym elementem umacniania już zdobytej pozycji w odniesieniu do atrakcyjności inwestycyjnej.

Sama atrakcyjność inwestycyjna jest pojęciem złożonym i obejmuje wiele czynników istotnych z punktu widzenia potencjalnych inwestycji oraz prowadzonych działań gospodarczych. Postrzeganie regionu w kategoriach atrakcyjności inwestycyjnej uzależnione jest od samego inwestora, który analizuje szereg uwarunkowań występujących na danym obszarze, istotnych z jego punktu widzenia, oraz potencjalne korzyści z ulokowanego kapitału. W odniesieniu do powyższych rozważań atrakcyjność inwestycyjną można przykładowo zdefiniować jako zdolność do skłonienia przedsiębiorcy do inwestycji na podstawie korzyści lokalizacyjnych, które możliwe są do osiągnięcia w procesie prowadzenia działalności gospodarczej¹.

- W kontekście omawianych zagadnień warto rozpatrzeć trzy następujące pojęcia²:
- konkurencja – zjawisko ubiegania się przez układy terytorialne o inwestycje i kapitał w celu rozwoju społeczno-gospodarczego wspólnoty, gwarantującego wysoki standard i komfort życia mieszkańców;
 - konkurencyjność – zdolność układu terytorialnego do uczestniczenia w konkurencji (umiejętność konkurowania);
 - atrakcyjność – zdolność układu terytorialnego do bycia postrzeganym jako konkurencyjny (np. dla potencjalnych inwestorów). Można powiedzieć, że regiony konkurują między sobą stopniem swej atrakcyjności dla potencjalnych inwestorów.

Wśród obiektywnych uwarunkowań przemawiających za atrakcyjnością inwestycyjną regionu wymienić można ogólny poziom jego rozwoju, w którym ważne miejsce zajmuje jakość życia społeczności, ponadto odzwierciedla on w pewnym stopniu efektywność działań podejmowanych przez instytucje publiczne. Kolejnym elementem jest dynamika rozwoju regionu, wyrażająca się stanem koniunktury gospodarczej oraz będąca odbiciem aktywności władz regionalnych oraz sfery przedsiębiorczości w budowaniu konkurencyjnego obszaru, pokazuje ona również poziom optymizmu mieszkańców, nastawienie do przedsiębiorczości. Uwaga zwrócona może być też na atrakcyjność oferty produktów regionalnych na rynku krajowym i zagranicznym, pokazującej kwalifikacje miejscowej ludności oraz ich kreatywny potencjał. Uwarunkowania społeczno-demograficzne w regionie wyrażają m.in. ogólny poziom kultury, uznawane systemy wartości, otwartość na innowacje i zmiany, postawy i konflikty społeczne, poziom aktywności zawodowej, migrację ludności, poziom przestępczości. Diagnozę sytuacji w zakresie infrastruktury gospodarczej, finanso-

¹ M. Stawicka i in., *Analiza atrakcyjności inwestycyjnej regionu w świetle współczesnych trendów. Analizy, badania i prognozy na rzecz Strategii Województwa Dolnośląskiego*, Wrocław 2010, s. 4-7.

² E. Murawska i in., *Instrumenty podnoszenia konkurencyjności gmin i powiatów*, „Człowiek i Środowisko” 2001, nr 4, s. 44.

wej, technicznej i organizacyjnej można uznać za jeden z kluczowych obszarów branych pod uwagę przez potencjalnych inwestorów. Wnioski z przeprowadzonej analizy infrastruktury dają obraz spodziewanej dostępności źródeł finansowania, rozwoju rynku zaopatrzeniowego, cen zaopatrzeniowych surowców i produktów, obsługi logistycznej i możliwości kooperacji. Następny pakiet czynników branych pod uwagę przez potencjalnych inwestorów odnosi się do uwarunkowań z zakresu jakości obsługi przedsiębiorców przez instytucje publiczne, aktywności i współpracy władz samorządowych, promocji postaw przedsiębiorczych, programów aktywizacji zawodowej, dopasowywania oferty edukacyjnej regionu do zapotrzebowania zgłaszanego przez nowych inwestorów i już funkcjonujące podmioty, efektywności wykorzystywania funduszy rozwoju regionalnego³.

W artykule podjęta została próba wskazania na wybrane zagadnienia odnoszące się do atrakcyjności inwestycyjnej regionów ze szczególnym uwzględnieniem analiz zestawień pokazujących pozycję konkurencyjną danych jednostek terytorialnych oraz determinantów atrakcyjności inwestycyjnej.

Rdzeń artykułu stanowią dwa raporty odnoszące się do atrakcyjności inwestycyjnej regionów w przekroju województw. Opracowanie Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową opiera się na wykorzystaniu danych ilościowych pochodzących z systemu statystyki publicznej uzupełnionych o informacje zaczerpnięte z innych źródeł. W ramach metody oceny wykorzystano procedurę klasyfikacji pseudojednocechowej, zaznaczając, że ocena ma charakter względny, w której punktem odniesienia jest średnia wartość dla zbioru województw. Raport nie wyczerpuje wszystkich aspektów atrakcyjności inwestycyjnej z uwagi na niedostępność wybranych danych ilościowych, problemy w kwantyfikacji i fragmentaryczny charakter danych jakościowych. Raport Polskiej Agencji Informacji i Inwestycji Zagranicznych ma charakter typowo ekspercki. Skonfrontowanie podejścia ilościowego oraz eksperckiego w odniesieniu do atrakcyjności inwestycyjnej regionów ma na celu zdiagnozowania ewentualnych różnic i podobieństw oraz pozwala na zdywersyfikowane, w pewnym stopniu, podejście do tematu.

Drugą istotną częścią artykułu jest zestawienie wybranych determinant atrakcyjności inwestycyjnej regionów z wyodrębnieniem tych szczególnie ważnych dla inwestora zagranicznego. Przesłanką takiego wyodrębnienia jest dostrzeganie znaczenia inwestycji zagranicznych na przestrzeni ostatnich lat w kontekście stymulowania rozwoju społeczno-gospodarczego regionów. Zestawienia determinantów atrakcyjności inwestycyjnej w stosunku do zaprezentowanych raportów określających pozycję poszczególnych regionów w tym zakresie mają charakter uzupełniający, pozwalający w sposób bardziej kompleksowy zaprezentować poruszane zagadnienie.

³ J. Komorowski, *Kształtowanie poziomu atrakcyjności inwestycji w polityce rozwoju regionalnego*, [w:] A. Kopezyk, M. Proniewski (red.), *Atrakcyjność inwestycyjna regionu*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Białymstoku, Białystok 2005, s. 21-22.

2. Wybrane raporty odnoszące się do atrakcyjności inwestycyjnej regionów

W ostatnich latach pojawiło się stosunkowo dużo rankingów, zestawień nawiązujących do problematyki atrakcyjności inwestycyjnej krajów, regionów, miast. Interesujący raport odnoszący się do atrakcyjności inwestycyjnej regionów i podregionów Polski opracowuje od wielu lat Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, dokonując syntetycznej oceny atrakcyjności poszczególnych jednostek terytorialnych.

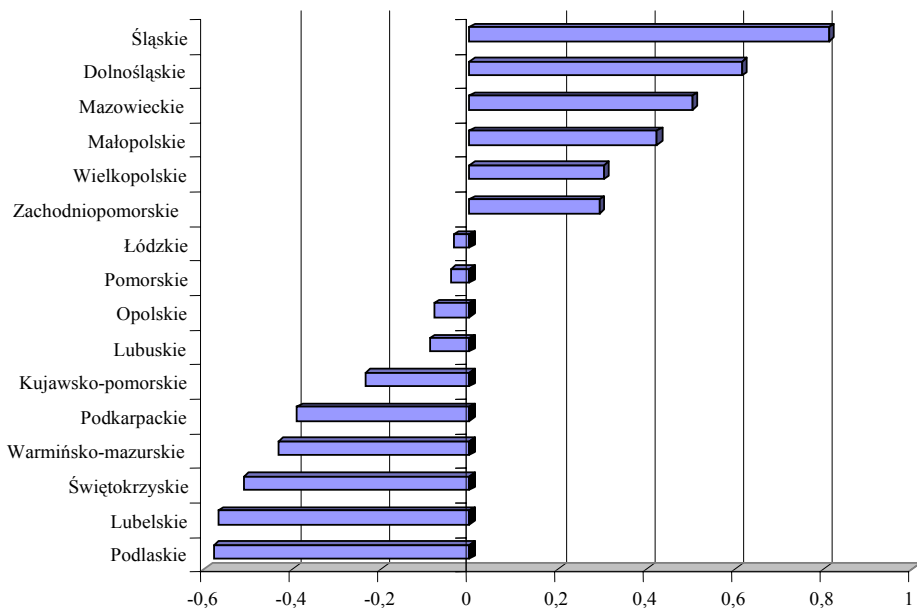
W raporcie atrakcyjność inwestycyjna jest rozumiana jako zdolność do skłonienia do inwestycji poprzez oferowanie pakietu korzyści lokalizacji możliwych do osiągnięcia w procesie prowadzenia działalności gospodarczej. W opracowaniu przeanalizowano kilkadziesiąt zmiennych będących podstawą do oceny zróżnicowania poszczególnych korzyści, czynników lokalizacji. W przypadku województw pod uwagę wzięto:

- dostępność transportową,
- zasoby i koszty pracy,
- rynek zbytu,
- infrastrukturę gospodarczą,
- infrastrukturę społeczną,
- bezpieczeństwo powszechne,
- aktywność regionów wobec inwestorów.

Ogólna analiza atrakcyjności inwestycyjnej województw (rys. 1) ma wymiar podsumowujący, wyniki zostały ułożone na podstawie uprzednio przeanalizowanych ocen cząstkowych. Poszczególnym czynnikom przypisano procentowe wagi: zasoby i koszty pracy – 25, aktywności wobec inwestorów – 20, dostępność transportowa – 20, chłonność rynków zbytu – 15, rozwój infrastruktury gospodarczej – 10, rozwój infrastruktury społecznej – 5, poziom bezpieczeństwa – 5.

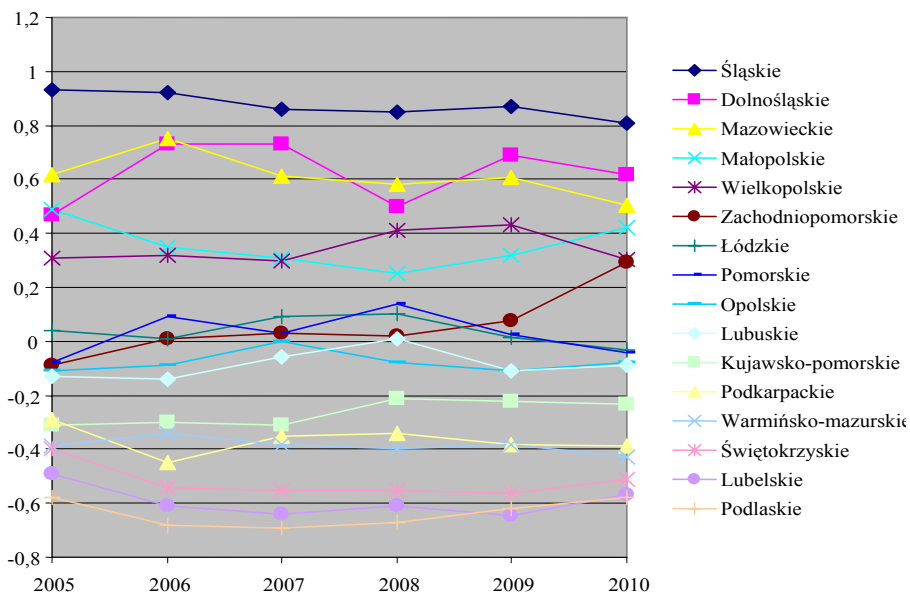
Na pierwszej pozycji znajduje się województwo śląskie. Należy zauważyć, że najwyższa pozycja regionu śląskiego wynika głównie z korzystnej sytuacji pod względem zasobów i kosztów pracy oraz infrastruktury społecznej. Pozostałe czynniki oceniono również stosunkowo wysoko, najsłabiej śląskie wypadło pod względem aktywności wobec inwestorów, co może być pewnym zaskoczeniem w kontekście aktywności wobec inwestorów.

Wysoka atrakcyjność inwestycyjna cechuje też województwo dolnośląskie (najlepsza dostępność transportowa, infrastruktura gospodarcza, aktywność wobec inwestorów), mazowieckie (najlepszy rynek zbytu) i małopolskie. Z ponadprzeciętną oceną znalazły się województwa: wielkopolskie i zachodniopomorskie. Ocenę bliską średniej uzyskały: łódzkie, pomorskie, opolskie, lubuskie. Najsłabiej pod względem atrakcyjności inwestycyjnej wypadły: świętokrzyskie, lubelskie i podlaskie. Należy dodać, że bezpieczeństwo powszechne najlepiej ocenione zostało w województwie podkarpackim, nie wpłynęło to jednak znacząco, ze względu na małą rangę czynnika, na poprawę pozycji regionu w zestawieniu.

Rys. 1. Atrakcyjność inwestycyjna województw w 2010 r.

Źródło: opracowanie na podstawie: M. Nowicki i in., *Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2010*, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk 2010.

Rys. 2. Zmiany atrakcyjności inwestycyjnej województw w latach 2005-2010

Źródło: opracowanie na podstawie M. Nowicki i in., wyd. cyt.

W przypadku analizy pozycji poszczególnych województw pod względem atrakcyjności inwestycyjnej w latach 2005-2010, dostrzec możemy pewną wyraźną tendencję. Zestawienie cechuje znacząca stabilizacja, co pokazuje, jak trudnym zadaniem, w stosunkowo krótkim okresie, jest polepszenie atrakcyjności inwestycyjnej jednostki terytorialnej. Zmiany, które mogą doprowadzić do takiej poprawy, wymagają wielu lat intensywnych działań, uwzględniających całe spektrum uwarunkowań i angażujących jak największą ilość aktorów regionalnej sceny. Wydaje się, że główną rolę w tym procesie powinny odgrywać władze regionalne w kooperacji z przedstawicielami świata biznesu, nauki oraz organizacjami reprezentującymi interesy społeczności regionalnej.

Na pierwszym miejscu niezmiennie pozostaje województwo śląskie, dystans pozostałych regionów, jeżeli się zmniejszył, to nieznacznie. Największy progres w umacnianiu swojej atrakcyjności inwestycyjnej poczyniło województwo zachodniopomorskie, zauważalną poprawę obserwujemy również w przypadku dolnośląskiego, lubuskiego, kujawsko-pomorskiego, niezmiennie w złej kondycji pozostają świętokrzyskie, lubelskie oraz podlaskie.

Tabela 1. Atrakcyjność inwestycyjna regionów 2010

Województwo	Potencjalna atrakcyjność inwestycyjna (ocena walorów lokalizacyjnych)	Rzeczywista atrakcyjność inwestycyjna (ocena efektów ekonomicznych)
1	2	3
Dolnośląskie	Gospodarka narodowa <i>klasa A</i> Przemysł kapitałochłonny <i>klasa A</i> Przemysł pracochłonny <i>klasa B</i> Handel <i>klasa B</i> Turystyka <i>klasa A</i> Pośrednictwo finansowe <i>klasa B</i> Usługi dla biznesu <i>klasa A</i> Edukacja <i>klasa B</i>	Gospodarka narodowa <i>klasa A</i> Przemysł <i>klasa A</i> Handel <i>klasa C</i> Turystyka <i>klasa A</i> Pośrednictwo finansowe <i>klasa C</i> Usługi dla biznesu <i>klasa B</i> Edukacja <i>klasa C</i>
Kujawsko-pomorskie	Przemysł pracochłonny <i>klasa C</i> Handel <i>klasa C</i>	Przemysł <i>klasa C</i>
Lubelskie	–	–
Lubuskie	–	Gospodarka narodowa <i>klasa B</i> Przemysł <i>klasa C</i> Turystyka <i>klasa C</i>
Łódzkie	Przemysł pracochłonny <i>klasa C</i> Usługi dla biznesu <i>klasa C</i>	Gospodarka narodowa <i>klasa C</i> Handel <i>klasa C</i> Turystyka <i>klasa C</i> Usługi dla biznesu <i>klasa C</i> Edukacja <i>klasa B</i>
Małopolskie	Gospodarka narodowa <i>klasa B</i> Przemysł kapitałochłonny <i>klasa B</i> Przemysł pracochłonny <i>klasa C</i> Handel <i>klasa C</i> Turystyka <i>klasa B</i> Pośrednictwo finansowe <i>klasa B</i> Usługi dla biznesu <i>klasa B</i> Edukacja <i>klasa B</i>	Handel <i>klasa C</i> Turystyka <i>klasa C</i>

Tabela 1, cd.

1	2	3
Mazowieckie	Gospodarka narodowa <i>klasa A</i> Przemysł kapitałochłonny <i>klasa A</i> Przemysł pracochłonny <i>klasa A</i> Handel <i>klasa A</i> Turystyka <i>klasa A</i> Pośrednictwo finansowe <i>klasa A</i> Usługi dla biznesu <i>klasa A</i> Edukacja <i>klasa A</i>	Gospodarka narodowa <i>klasa A</i> Przemysł <i>klasa C</i> Handel <i>klasa A</i> Turystyka <i>klasa A</i> Pośrednictwo finansowe <i>klasa A</i> Usługi dla biznesu <i>klasa A</i> Edukacja <i>klasa A</i>
Opolskie	–	Gospodarka narodowa <i>klasa B</i> Przemysł <i>klasa A</i> Handel <i>klasa C</i>
Podkarpackie	Handel <i>klasa C</i>	–
Podlaskie	–	–
Pomorskie	Gospodarka narodowa <i>klasa B</i> Przemysł kapitałochłonny <i>klasa A</i> Przemysł pracochłonny <i>klasa B</i> Handel <i>klasa B</i> Turystyka <i>klasa A</i> Pośrednictwo finansowe <i>klasa B</i> Usługi dla biznesu <i>klasa B</i> Edukacja <i>klasa B</i>	Gospodarka narodowa <i>klasa C</i> Przemysł <i>klasa C</i> Handel <i>klasa C</i> Usługi dla biznesu <i>klasa B</i> Edukacja <i>klasa C</i>
Śląskie	Gospodarka narodowa <i>klasa A</i> Przemysł kapitałochłonny <i>klasa A</i> Przemysł pracochłonny <i>klasa A</i> Handel <i>klasa A</i>	Gospodarka narodowa <i>klasa A</i> Przemysł <i>klasa A</i> Handel <i>klasa C</i> Turystyka <i>klasa C</i>
	Turystyka <i>klasa A</i> Pośrednictwo finansowe <i>klasa A</i> Usługi dla biznesu <i>klasa B</i> Edukacja <i>klasa A</i>	Pośrednictwo finansowe <i>klasa C</i> Usługi dla biznesu <i>klasa B</i> Edukacja <i>klasa B</i>
Świętokrzyskie	–	Przemysł <i>klasa A</i>
Warmińsko-mazurskie	–	Gospodarka narodowa <i>klasa C</i> Turystyka <i>klasa A</i>
Wielkopolskie	Gospodarka narodowa <i>klasa C</i> Przemysł kapitałochłonny <i>klasa C</i> Przemysł pracochłonny <i>klasa C</i> Handel <i>klasa B</i> Turystyka <i>klasa C</i> Pośrednictwo finansowe <i>klasa B</i> Usługi dla biznesu <i>klasa B</i> Edukacja <i>klasa C</i>	Gospodarka narodowa <i>klasa C</i> Przemysł <i>klasa C</i> Handel <i>klasa C</i>
Zachodniopomorskie	Turystyka <i>klasa B</i>	Gospodarka narodowa <i>klasa C</i> Turystyka <i>klasa C</i> Pośrednictwo finansowe <i>klasa A</i>

Źródło: opracowanie na podstawie: H. Godlewska-Majkowska, P. Zarębski, *Atrakcyjność inwestycyjna regionów 2010*, Instytut Przedsiębiorstwa, Kolegium Nauki o Przedsiębiorstwie, Szkoła Główna Handlowa, Polska Agencja Informacji i Inwestycji Zagranicznych, Warszawa 2010. Przeanalizowano 16 raportów odnoszących się do atrakcyjności inwestycyjnej poszczególnych regionów, przygotowanych przez Szkołę Główną Handlową w Warszawie przy współpracy z Polską Agencją Informacji i Inwestycji Zagranicznych.

Kolejnymi analizowanymi opracowaniami są raporty umieszczone na stronach Polskiej Agencji Informacji i Inwestycji Zagranicznych, odnoszące się do atrakcyjności inwestycyjnej regionów. Raporty mają charakter ekspercki, autorzy przypo-

rządkowali poszczególne czynniki do dwóch grup (tab. 1) obejmujących potencjalną atrakcyjność inwestycyjną oraz rzeczywistą atrakcyjność inwestycyjną. Pod uwagę wzięto, w sferze potencjalnej: gospodarkę narodową, przemysł kapitałochłonny, przemysł pracochłonny, handel, turystykę, pośrednictwo finansowe, usługi dla biznesu, edukację, w sferze rzeczywistej: gospodarkę narodową, przemysł, handel, turystykę, pośrednictwo finansowe, usługi dla biznesu, edukację. W ramach danej grupy czynnikom, jeśli takowe pojawiały się w regionie, przyporządkowane zostały konkretne klasy atrakcyjności inwestycyjnej od A do C (A – najwyższa atrakcyjność, B – wysoka atrakcyjność, C – ponadprzeciętna atrakcyjność). Jeśli region nie posiada czynników w danej grupie, wynika to z faktu, że żaden z nich nie został uznany za przynajmniej ponadprzeciętnie atrakcyjny inwestycyjnie.

Ze względu na swój ekspercki charakter raporty udostępnione przez PAIiIZ mogą stanowić bazę do dalszej dyskusji i refleksji nad oceną poszczególnych województw, jednak zarysowane w nich tendencje i przyznanie klasy atrakcyjności inwestycyjnej poszczególnym czynnikom odpowiadają w pewnym stopniu wynikom raportu Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową. Najlepiej wypadły województwa mazowieckie, śląskie, dolnośląskie oraz małopolskie, wielkopolskie i pomorskie. Najmniej korzystnie przedstawia się sytuacja regionów lubelskiego, podlaskiego, opolskiego oraz podkarpackiego, świętokrzyskiego. W województwach podlaskim i lubelskim nie zdiagnozowano żadnych czynników ponadprzeciętnie atrakcyjnych inwestycyjnie.

3. Determinanty atrakcyjności inwestycyjnej

W literaturze przedmiotu spotkać można wiele opracowań odnoszących się do determinantów atrakcyjności inwestycyjnej. Dzielone są one według różnorodnych kryteriów (twarde – miękkie, powszechne – unikatowe, jakościowe – ilościowe itd.), występują również rozbieżności w kwalifikowaniu poszczególnych czynników do danej grupy oraz przyznawaniu im rang, wartościowaniu ich znaczenia. Opracowanie uniwersalnego zestawienia determinantów atrakcyjności inwestycyjnej regionów jest niewątpliwie zadaniem trudnym. Sprawę komplikuje fakt, że dla poszczególnych inwestorów te same czynniki będą miały większe lub mniejsze znaczenie, patrząc przez pryzmat ich konkretnej działalności gospodarczej. Dla przedsiębiorcy przekazującego całą produkcję na pozaregionalne rynki zbytu, chłonność regionalnego rynku nie musi mieć największego znaczenia, dla podmiotów opierających swoją produkcję na pracownikach operacyjnych, podaż kadr z wyższym wykształceniem i znajomością języków obcych niekoniecznie jest najważniejsza, firma świadcząca usługi konsultingowe znajdzie ważniejsze determinanty inwestycyjne niż panujący klimat, zasoby naturalne i rzeźba terenu. Dodatkowo kwestię uniwersalnego podejścia komplikują specyficzne i unikalne walory dostępne tylko na wybranych obszarach (np. dostęp do morza, liczne zabytki kultury, przygraniczne położenia, poszukiwane zasoby naturalne, silne centra akademickie z bogatą tradycją, wrodzona przedsiębiorczość mieszkańców). Tabela 2 przedstawia próbę zestawienia determinantów atrakcyjności inwestycyjnej w odniesieniu do regionów.

Tabela 2. Wybrane determinanty atrakcyjności inwestycyjnej regionów

Grupy tematyczne czynników	Determinanty atrakcyjności inwestycyjnej
1	2
Gospodarcze	<ul style="list-style-type: none"> • poziom i tempo rozwoju gospodarczego, • chłonność regionalnego rynku zbytu, • dostępność rynków zbytu, • dostępność transportowa regionu, • stan infrastruktury technicznej, • infrastruktura ekologiczna, • jakość infrastruktury telekomunikacyjnej, • dywersyfikacja funkcjonujących gałęzi przemysłu, • wydajność produkcyjna, • rozwój sfery małej i średniej przedsiębiorczości, • kondycja ekonomiczna funkcjonujących podmiotów, • konkurencja ze strony innych podmiotów w regionie, • struktura zagranicznych inwestycji, • struktura cen nieruchomości, • struktura zagospodarowania przestrzennego, • gospodarka odpadami, • rozwój ośrodków metropolitalnych, • struktura bezrobocia w regionie, • istniejące zasoby pracy, • system ulg podatkowych, • oferowane kompleksowe pakiety ulg inwestycyjnych, • funkcjonowanie specjalnych stref ekonomicznych, • bliskość źródeł zaopatrzenia w surowce, materiały lub części, • ryzyko kursu walutowego, • koszty uzyskania kredytu, • podaż i koszt energii, • przebieg procesów inflacyjnych, • dostępność zróżnicowanych źródeł finansowania, • dostępność kapitału podwyższonego ryzyka, • koszty pracy, • zamożność społeczności regionalnej, • uregulowania prawne, stabilność przepisów wykonawczych, • wykorzystanie funduszy przeznaczonych na rozwój regionalny, • możliwość eksploracji nisz rynkowych, • struktura uposażenia pracowników, • funkcjonowanie nowoczesnych struktur organizacyjnych, • struktura prywatnej własności, • instytucje otoczenia biznesu, • instytucje finansowe, • infrastruktura rekreacyjno-wypoczynkowa, • koszty utrzymania w regionie, • funkcjonowanie programów aktywizacji zawodowej, • firmy doradcze i konsultingowe, • system szkoleń zawodowych.
Społeczno-kulturowe	<ul style="list-style-type: none"> • struktura demograficzna społeczności w regionie, • podaż kadr z wyższym wykształceniem, • podaż kadr wykwalifikowanych,

1	2
	<ul style="list-style-type: none"> • podaż kadr niewykwalifikowanych, • podaż kadr ze znajomością języków obcych, • dostępność kadry menedżerskiej, • stan infrastruktury społecznej, • przedsiębiorcza postawa społeczności regionalnej, • otwartość na zmiany organizacyjne i kulturowe, • klimat dla przedsiębiorczości, • mobilność społeczności regionalnej, • poczucie tożsamości regionalnej, • kreatywność społeczności regionalnej, • bezpieczeństwo powszechne, • wymiany międzynarodowa na różnych szczeblach społecznych, kulturowa i naukowa, • trendy globalizacyjne, • tempo procesów urbanizacji, • świadomość ekologiczna społeczeństwa, • struktura konsumpcji w regionie, • różnorodność form spędzania wolnego czasu, • dostępność usług zaspokajających potrzeby pracowników przedsiębiorstw, • etyka prowadzenia biznesu, • jakość życia społeczności lokalnej będąca wypadkową statusu materialnego oraz poczucia zadowolenia ze swojej sytuacji życiowej, • obowiązujący system wartości, • partycypacja społeczności w rozwiązywaniu problemów rozwojowych.
Polityczne i jakość administracji	<ul style="list-style-type: none"> • aktywność instytucji samorządowych w pozyskiwaniu inwestorów, • stabilność sceny politycznej, • silne przywództwo inspirujące członków zbiorowości społecznej, • występowanie konfliktów społecznych i politycznych, • zaangażowanie polityków w rozwój przedsiębiorczości, • ciągłość prowadzonej polityki prorozwojowej, • funkcjonowanie w regionie znaczących instytucji krajowych i międzynarodowych, • regionalne przywództwo na rzecz rozwoju przedsiębiorczości, • współpraca instytucji regionalnych na szczeblu krajowym i zagranicznym, • siła związków zawodowych, • stopień akceptacji działań podejmowanych przez władze przez społeczeństwo, • poziom obsługi klienta wewnętrznego i zewnętrznego przez pracowników instytucji publicznych, • profesjonalizm w zarządzaniu, • znajomość języków obcych przez pracowników instytucji publicznych, • funkcjonująca i aktualizowana kompleksowa oferta dla inwestorów.
Technologiczno-innowacyjne	<ul style="list-style-type: none"> • obecność szkół wyższych i placówek badawczych, • inkubatory przedsiębiorczości i inkubatory technologiczne, • centra transferu technologii, • zaawansowanie technologiczne regionalnych produktów, • jakościowe zróżnicowanie produkcji, • rozwój przemysłów wysokiej technologii, • innowacyjność regionalnych produktów i usług, • gospodarka oparta na wiedzy, • współpraca naukowców z przedsiębiorcami,

Tabela 2, cd.

1	2
	<ul style="list-style-type: none"> • konsensus społeczności regionalnej na rzecz innowacji, • struktura kapitału intelektualnego, struktura wydatków na badania i rozwój ze strony instytucji publicznych i komercyjnych, • prawna ochrona innowacyjnych rozwiązań, • wspomaganie regionalnych systemów innowacji, • wdrażanie regionalnych strategii innowacji, • kreowanie postaw proinnowacyjnych wśród inwestorów oraz społeczności regionalnej, • stan infrastruktury badawczej, • wdrażanie nowych technologii.
Naturalne	<ul style="list-style-type: none"> • uwarunkowania klimatyczne • rzeźba terenu, • stan środowiska przyrodniczego, • dostępne zasoby naturalne, • korzystne położenie geograficzne, • racjonalizacja gospodarowania zasobami środowiska naturalnego.
Wizerunkowe	<ul style="list-style-type: none"> • marka regionu na arenie krajowej i międzynarodowej, • atrakcyjność i marka produktów i usług regionalnych, • wizerunek regionu funkcjonujący w powszechnej opinii publicznej, • prestiż związany z pracą i życiem w regionie o rozpoznawalnej marce, • budowanie poczucia lojalności względem regionu, • doświadczenia i opinie dotychczasowych inwestorów.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: P. Kotler i in., *Marketing Places Europe*, Prentice Hall, London 1999; R. Martin, *A Study on the Factors of Regional Competitiveness. A Draft Final Report for The European Commission Directorate – General Regional Policy*, University of Cambridge, Eco-rys – Nei, Rotterdam 2003; W. Ziemiłowicz, *Kapitał zagraniczny a rozwój regionalny i lokalny w Polsce*, „Studia Regionalne i Lokalne” 1997, nr 21; B. Domański i in., *Konkurencyjność i ranga wielkich miast Polski w świetle inwestycji zagranicznych firm produkcyjnych*, [w:] R. Domański (red.), *Nowe problemy rozwoju wielkich miast i regionów*, PAN KPZK, z. 192, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2000; T. Grosse, *Wpływ procesów globalnych i integracji europejskiej na polski system polityki regionalnej*, „Studia Regionalne i Lokalne” 2001, nr 1; K. Piech, *Wiedza i innowacje w rozwoju gospodarczym*, Instytut Wiedzy i Innowacji, Warszawa 2009; I. Pietrzyk, *Polityka regionalna Unii Europejskiej i regiony w państwach członkowskich*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2000; R. Stimson i in., *Regional Economic Development: Analysis and Planning Strategy*, Springer, Berlin – Heidelberg 2006; A. Klasik, F. Kuźnik, *Planowanie strategiczne rozwoju lokalnego i regionalnego*, [w:] S. Dolata (red.), *Funkcjonowanie samorządu terytorialnego – doświadczenia i perspektywy*, Uniwersytet Opolski, Opole 1998; S. Rainisto, *Success Factors of Place Marketing: A Study of Place Marketing Practices in Northern Europe and the United States*, Helsinki University of Technology, Institute of Strategy and International Business, Espoo, Finland 2003; M. Ballotta, *Factors, Actions and Policies to Determine the Investment Attractiveness of a Territorial System*, World Bank, WBI/PSD Investment Climate, Seminar Series, Washington 2004; M.P. Todaro, S.C. Smith, *Economic Development*, Pearson Education Limited, London 2009.

Poszczególne czynniki zostały przyporządkowane do pięciu grup tematycznych (gospodarcze, społeczno-kulturowe, polityczne i jakość administracji, technologiczno-innowacyjne, naturalne, wizerunkowe).

Większość z przedstawionych determinantów ma tradycyjny charakter i pojawia się w opracowaniach dotyczących atrakcyjności inwestycyjnej czy konkurencyjności regionów w różnych konfiguracjach i przyporządkowaniach. Stosunkowo nowym obszarem, na który należałoby zwrócić uwagę, jest wyodrębniona grupa w ramach determinantów wizerunkowych.

Przyjmując, że międzynarodowa konkurencyjność i atrakcyjność inwestycyjna regionu stanowią najbardziej pożądaną stan, to regiony mające w swojej ofercie produkty markowe powinny najlepiej radzić sobie z testem, jakim jest udział w konkurowaniu na międzynarodowych rynkach. Z drugiej strony, regiony cechujące się międzynarodową konkurencyjnością mają lepszą zdolność do kreowania produktów markowych. Taka zależność wynika z doświadczenia, jakie zdobywa się rywalizując w międzynarodowym środowisku⁴. Zwrócić należy również uwagę na opinie i doświadczenia dotychczasowych inwestorów. Potencjalni inwestorzy, szczególnie zagraniczni, zwracać mogą uwagę na przekaz, który płynie ze strony innych przedsiębiorców. Pozytywne informacje mogą ułatwiać wybory inwestycyjne oraz skracać sam proces poszukiwania regionu optymalnego do prowadzenia danej działalności gospodarczej.

Następny przykładowy zestaw determinantów atrakcyjności inwestycyjnej regionów (tab. 3) został przygotowany pod kątem inwestora zagranicznego. Podobnie jak w przypadku poprzednich grup determinantów poniższe czynniki cechują się pewną względnością ze względu na założenie porównywania danego regionu z innymi jednostkami terytorialnymi kraju oraz jednostkami zagranicznymi. Podkreślono również pewien stopień subiektywizmu, podyktowanego trudnością dokonania obiektywnych pomiarów jednostkowych cech, obecnego przy opracowywaniu zestawienia.

Na przykładzie tabeli 3 można stwierdzić, że nie na wszystkie czynniki bezpośredni wpływ mają władze lokalne, regionalne. Jednak nawet w przypadku czynników niezależnych pośrednio mogą wzmacniać ich znaczenie dla potencjalnych inwestorów poprzez działania w sferach, na które mają wpływ. Przykładowo, region położony z dala od szlaków komunikacyjnych może wzmacniać swoją pozycję poprzez poprawę infrastruktury komunikacyjnej (tworzenie lub rozbudowa lotniska o zasięgu krajowym, międzynarodowym, modernizacja i budowa dróg ekspresowych i autostrad łączących region z atrakcyjnymi obszarami). Społeczność regionalna może być aktywizowana w kontekście przedsiębiorczości i innowacyjności poprzez prezentowanie pozytywnych przykładów takich postaw, spotkania z przedsiębiorcami, ludźmi sukcesu, programy miękkich szkoleń wzmacniających umiejętności interpersonalne. Pielęgnacja i eksponowanie dorobku dziedzictwa historycznego, kulturowego, gospodarczego powinno sprzyjać budowaniu klimatu dla nowych inwestycji oraz zaznajamiać społeczność z korzyściami wynikającymi z przemian cywilizacyjnych i rozwojowych. Realizacja infrastrukturalnych projektów proekologicznych połączona

⁴ A. Klasik, *Strategia konkurencyjna regionu*, [w:] A. Klasik, F. Kuźnik (red.), *Zarządzanie strategiczne rozwojem lokalnym i regionalnym*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej, Katowice 2001, s. 47.

z działaniami w zakresie edukacji ekologicznej społeczności regionalnej w dłuższej perspektywie czasowej przełoży się na poprawę stanu środowiska naturalnego.

Tabela 3. Determinanty atrakcyjności regionu dla inwestora zagranicznego

Czynniki zależne (zmienne)	Czynniki niezależne (stałe lub względnie stałe)
Organizacyjno-administracyjne warunki obsługi potencjalnych inwestorów zagranicznych w regionie	Lokalizacja regionu względem krajowych ośrodków wzrostu (centrów przemysłowych, ośrodków naukowych i kulturalnych itp.)
Fachowość, kompetencja pracowników lokalnych i regionalnych urzędów oraz instytucji	Lokalizacja regionu względem głównych ośrodków koncentracji popytu w skali krajowej i zagranicznej
Zmiana i struktura bazy informacyjnej o regionie	Lokalizacja regionu względem ośrodków wydobycia surowców naturalnych, w tym surowców energetycznych
Atrakcyjność lokalnego systemu podatkowego i jego zorientowanie na inwestorów – w tym w zakresie ulg, zwolnień, pomocy	Lokalizacja regionu względem stolicy oraz innych krajowych i międzynarodowych centrów społeczno-politycznych
Akceptacja przez zarząd i radę gminy (regionu) inwestycji zagranicznych jako strategicznego czynnika rozwoju	Lokalizacja regionu względem zagranicy (stref nadgranicznych, specjalnych stref ekonomicznych, euroregionów, przejść granicznych, ośrodków handlu przygranicznego, portów, lotnisk itp.)
Stopień zorganizowania podmiotów gospodarczych i siła ich oddziaływania (siła lobby biznesowego)	Lokalizacja regionu względem głównych obszarów zagrożenia ekologicznego
Formy i skuteczność działalności promocyjnej regionu w skali krajowej i międzynarodowej	Stopień otwarcia gospodarki regionu, czyli jej orientacja zewnętrzna
Spoleczna atmosfera wokół inwestycji zagranicznych, stopień społecznej akceptacji „obcych” w środowisku lokalnym, regionalnym	Zasoby surowców naturalnych regionu i obszarów bezpośrednio konkurujących
Stan infrastruktury technicznej regionu	Walory przyrodniczo-klimatyczne i turystyczne regionu
Organizacja i sprawność systemu bankowo-finansowego w regionie	Stan środowiska naturalnego regionu
Zasoby kwalifikowanej siły roboczej w regionie	Relatywny poziom życia ludności regionu
Stan infrastruktury socjalno-bytowej (handel, hotele, gastronomia, usługi) i społecznej regionu	Poziom kulturowy i cywilizacyjny mieszkańców regionu
Stan infrastruktury rynkowej regionu (targi, giełdy, aukcje, wystawy gospodarcze)	Historia i tradycje gospodarcze regionu
Dostępność komunikacyjna regionu w skali krajowej i międzynarodowej	Przedsiębiorczość i inicjatywa własna mieszkańców

Źródło: A. Szromnik, *Marketing terytorialny. Miasto i region na rynku*, Oficyna Wolters Kluwer business, Warszawa 2010.

4. Podsumowanie

W ramach podsumowania należy zaznaczyć konieczność innowacyjnego i proinwestycyjnego myślenia za strony władz regionalnych, warunkującego dynamiczny rozwój regionów w burzliwym i konkurencyjnym otoczeniu jednostek terytorialnych. W dalszym ciągu bardzo ważną rolę w przyciąganiu inwestorów odgrywa in-

infrastruktura transportowa, urządzenia infrastruktury technicznej, zasoby i koszty pracy, ceny nieruchomości, położenie geograficzne, jednocześnie można zaobserwować wzrastające zainteresowanie inwestorów korzystnym wizerunkiem regionu, ze szczególnym uwzględnieniem opinii podmiotów, które wcześniej ulokowały swoje przedsięwzięcia w regionie. Zauważalną rolę odgrywa klimat dla przedsiębiorczości, aktywność ośrodków naukowo-badawczych w opracowywaniu rozwiązań na rzecz praktyki gospodarczej, rozwój regionalnych systemów innowacji, stabilność sceny politycznej, poziom obsługi inwestorów przez instytucje publiczne, stopień znajomości języków obcych w społeczności regionalnej, zamożność regionalnego społeczeństwa, profesjonalizm firm doradczych i konsultingowych.

Podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej regionu może przynieść wiele wymiernych korzyści i wpływać na dynamizowanie rozwoju społeczno-gospodarczego danego terytorium. Wraz z inwestycjami do regionu napływają wiedza i innowacyjne rozwiązania, implementowane są nowoczesne struktury zarządzania, tworzone są nowe miejsca pracy, w tym wymagające specjalistycznych kwalifikacji, wzrasta wydajność pracy, organizowane są nowe cykle szkoleń, z reguły wzrasta PKB i wpływy do budżetu, dostępne są nowe produkty, otwierają się nowe rynki zbytu. Pojawiają się nowi rezydenci, kreatywne jednostki wzbogacające kapitał ludzki, aktywizujące regionalne społeczności do przedsiębiorczego działania. Proces wzmacniania atrakcyjności inwestycyjnej już sam w sobie jest korzystnym zjawiskiem, wymusza on poniekąd cały szereg pozytywnych zmian od infrastruktury technicznej, poprzez edukację, po jakość administracji publicznej, które poprawiają poziom życia społeczności regionalnej i funkcjonowanie podmiotów gospodarczych.

Literatura

- Ballotta M., *Factors, Actions and Policies to Determinate the Investment Attractiveness of a Territorial System*, World Bank, WBI/PSD Investment Climate, Seminar Series, Washington 2004.
- Domański B., Guzik R., Gwosdz K., *Konkurencyjność i ranga wielkich miast Polski w świetle inwestycji zagranicznych firm produkcyjnych*, [w:] R. Domański (red.), *Nowe problemy rozwoju wielkich miast i regionów*, PAN KPZK, z. 192, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2000.
- Godlewska-Majkowska H., Zarębski P., *Atrakcyjność inwestycyjna regionów 2010*, Instytut Przedsiębiorstwa, Kolegium Nauki o Przedsiębiorstwie, Szkoła Główna Handlowa Polska Agencja Informacji i Inwestycji Zagranicznych, Warszawa 2010 (całość stanowi 16 raportów odnoszących się do atrakcyjności inwestycyjnej poszczególnych województw).
- Grosse T., *Wpływ procesów globalnych i integracji europejskiej na polski system polityki regionalnej*, „Studia Regionalne i Lokalne” 2001, nr 1.
- Klasik A., *Strategia konkurencyjna regionu*, [w:] A. Klasik, F. Kuźnik (red.), *Zarządzanie strategiczne rozwojem lokalnym i regionalnym*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej, Katowice 2001.
- Klasik A., Kuźnik F., *Planowanie strategiczne rozwoju lokalnego i regionalnego*, [w:] S. Dolata (red.), *Funkcjonowanie samorządu terytorialnego – doświadczenia i perspektywy*, Uniwersytet Opolski, Opole 1998.

- Komorowski J., *Kształtowanie poziomu atrakcyjności inwestycji w polityce rozwoju regionalnego*, [w:] A. Kopczyk, M. Proniewski (red.), *Atrakcyjność inwestycyjna regionu*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Białymstoku, Białystok 2005.
- Kotler P., Asplund C., Rein I., Heider D., *Marketing Places Europe*, Prentice Hall, London 1999.
- Martin R., *A Study on the Factors of Regional Competitiveness. A Draft Final Report for The European Commission Directorate – General Regional Policy*, University of Cambridge, Ecorys – Nei, Rotterdam 2003.
- Murawska E., Siemiński W., Topczewska T., *Instrumenty podnoszenia konkurencyjności gmin i powiatów*, „Człowiek i Środowisko” 2001, nr 4.
- Nowicki M., Hildebrandt A., Susmarsi P., Tarkowski M., *Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2010*, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk 2010.
- Piech K., *Wiedza i innowacje w rozwoju gospodarczym*, Instytut Wiedzy i Innowacji, Warszawa 2009.
- Pietrzyk I., *Polityka regionalna Unii Europejskiej i regiony w państwach członkowskich*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2000.
- Rainisto S., *Success Factors of Place Marketing: A Study of Place Marketing Practices in Northern Europe and the United States*, Helsinki University of Technology, Institute of Strategy and International Business, Espoo, Finland 2003.
- Stawicka M., Kwieciński L., Wróblewski M., *Analiza atrakcyjności inwestycyjnej regionu w świetle współczesnych trendów*, Analizy, badania i prognozy na rzecz Strategii Województwa Dolnośląskiego, Wrocław 2010.
- Stimson R., Stough R., Roberts B., *Regional Economic Development: Analysis and Planning Strategy*, Springer, Berlin – Heidelberg 2006.
- Żromnik A., *Marketing terytorialny. Miasto i region na rynku*, Oficyna Wolters Kluwer business, Warszawa 2010.
- Todaro M.P., Smith S.C., *Economic Development*, Pearson Education Limited, London 2009.
- Ziemianowicz W., *Kapitał zagraniczny a rozwój regionalny i lokalny w Polsce*, „Studia Regionalne i Lokalne” 1997, nr 21.

INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF REGIONS – SELECTED PROBLEMS

Summary: The article discusses selected problems referring to investment attractiveness of regions. The introduction presents theoretical aspects and investment attractiveness determinants. Next the part of report by The Institute for Market Economics, referring to investment attractiveness of regions, is characterized as well as the reports obtained from Polish Information and Foreign Investments Agency. The examples of determinant sets for regional investments attractiveness are also presented, including these from a foreign investor's point of view. Basic set of determinants was divided into five thematic groups of factors: economic, social-cultural, political and administration quality, technological-innovative, natural and image oriented.

Keywords: region, investment attractiveness, determinants of investment attractiveness.